

terpesti **MARKOVITS VINCE - honvéd százados**

* 1826. aug. 9. Nagyvárad (Dombegyháza?) - + 1902. okt. 12. Budapest. Aradon halálra, majd négy év várfogságra ítélik. 1851-ben kegyelmet kap.
Gudenus: 320. - Bona: K/391.

Kiállítás megnyitó a II. kerületben

Október 3-án, hétfőn a II. kerületi Horvát utcában "*Az 1848-49-es szabadságharc magyarörmény hősei*" címen nyílt kiállítás.

A megnyitó ünnepségen először *Fancsali Bence* klarinéton játszott. Mögötte egyik oldalt a lebontott aradi szoborcsoport képe, másik oldalt az EÖGYKE emlékünnepekről már jól ismert kopjafája. Középen pedig az aradi vértanúkat ábrázoló domborművek, *Domonkos Béla* szobrászművész sorozata. A kiállítás ezen kívül számos tablóval, képpel, szépen elrendezve és áttekinthetően mutatja be az 1848-49-es szabadságharc eseményeit, örménymagyar résztvevőit, hőseit.

A szép, zenés bevezető után *dr. Issekutz Sarolta*, a II. Kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, valamint a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása elnöke nyitotta meg a kiállítást.

"Nekünk, magyarörményeknek, akik - jövőre lesz 330 éve - hogy betelepültünk magyar földre, és magyarrá váltunk, nagyon fontos ünnep 1849 október 6. Emlékezünk őseinkre, többünk családjának tagjaira, hiszen büszkék lehetünk azokra, akik már a 19-ik század során magyarrá váltak, nemcsak szóban, hanem tetteikben is." - mondta az elnök asszony, majd előadását így folytatta:

"Hiszem, hogy leszünk, mert annyira összekovácsolódtott a 20. század végi, 21. század eleji magyarörménység, hogy nem fogja hagyni, hogy ősei örökségét az utókor ne ápolja, ne gondozza. Ebben, természetesen, mi is részesek leszünk."

Szeretettel köszöntötte *Domonkos Béla* szobrászművészt, aki az aradi vértanú, valamint *Czetz János* honvédtábornoknak domborművét a kiállítás rendelkezésére bocsátotta. *Bence B. György* II. kerületi polgármester a kiállítás megnyitójára meleg hangú méltató levelet küldött.

Várady Mária színművésznő *ifj. Ábrányi Kornél Október 6* című versét mondta el, amelyet a költő az aradi vértanú kivégzésének 34-ik évfordulójára írt, majd *Ady Endre Október 6* című verse következett. Később a művésznőtől hallhattuk még *Wass Albert : Emlékezés egy régi márciusra* című megrendítő versét is.

Ezután *Fogolyán Kristóf* előadásában következett fuvolán Bach d-moll scherzojának előadása, majd a témához illően *dr. Kedves Gyula* hadtörténész kiállítás megnyitója. A történész beszédében az 1848-49-es, magasrangú örménymagyar származású katonák, vezetők képeinek érdekes oldalát világította meg, azt, hogy milyenképpen befolyásolta, hogyan hatott tetteikre, viselkedésükre személyes életük, vagyoni helyzetük, hogy mit jelentett például az, ha egy főtiszt képes volt saját anyagi erejéből is hozzájárulni a hadsereg működéséhez.

Dr. Kedves történész készítette elő és szerkesztette a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat kiadásában idén megjelent kötetet *Czetz János: Emlékezéseim* címmel. Ezt *Fancsali János* mutatta be (a könyvet lapunk 2001. májusi számában ismertettük.).

Következett az aradi vértanú emlékének jelképes, immár hagyományos megtisztelése. A kiállító teremben álló kopjafát ezúttal *Sasi Nagy Istvánné* (*Czetz* leszármazott), *Bacsó Zoltán* (II. kerületi képviselő) és *dr. Issekutz Sarolta* koszorúzta meg, a kopjafa lábánál pedig ott

pisláskoltak a gyertyák. Fényük nem csak a halálra való emlékezést, hanem a továbbmutató világosságot is a terembe hozta.

A Fővárosi Örmény Klub szeptember 20-i találkozásán *Beder Tibor* tartott előadást "*Törökországban jártam*" címmel. Élénk, videó vetítéssel kísért előadása során számos, érdekes élményt mesélt el a gyalogos utazó. Később a jelenlévők megnézhatték a kolozsvári konferencia egyik részletét is videofelvételen: *Semlyén Zsolt* államtitkár beszédét, amelyet a Szent Mihály plébánia termében a konferencia közönségéhez intézett. (Az előadás szövegét lásd lapunk 8. oldalán.)

Beder Tibor előadása során felidézte azt, amit ezen a kolozsvári konferencián mondott. Így most az ott elhangzott beszédéből közlünk részleteket.

Hogyan él bennem az örménység?

1. Gyulafehérvártól északra nyolc kilométerre, a Maros jobbparti teraszán áll a Jékely által gyönyörű versben megörökített marosszentimrei gótikus református templom.

Úgy állt ott figyelmeztetően, akár az örmények szent hegye, az 5122 méter magas Ararát, a török állam területén. A marosszentimrei templomot a Nagyszeben ostromára induló Mezőbég török serege felett aratott 1442-es győzelem emlékére emeltette a kereszténység ünnepelt hőse, Hunyadi János.

A kis templomnak ma már nincs gyülekezete, a hajdani magyarság már rég kihalt, még mutatóban sem akad egy a faluban. A templom falai omladoznak, ablakai és kövei töredezettek, harangja pedig már rég nem hirdeti Hunyadi 1456-os nándorfehérvári diadalát, amelynek emlékére a pápa világszerte elrendelte a déli harangszót. Ha a marosszentimrei templomra gondolok, mégsem a romlás fájdalmát érzem benne, hanem az 545 évvel ezelőtti győzelem mámorát.

Tudom, hogy közöm van hozzá, olyanformán, ahogy az elfoglalt és megszállott Kolozsvárhoz és Szamosújvárhoz is, hiszen köveikbe, faragványaikba beépültek elődeink álmai is. Ezek az álmok pedig azt sugallják, hogy mi nemcsak múltjában, régi épületeiben, omladozó szentegyházaiban, a világtól elzárt falvaiban és árva temetőiben vagyunk jelen Erdély földjén, hanem az itt élő, közel kétfélmillió magyar és az általuk virágzó magyar kultúra okán is.

Ez a kis templom arra figyelmeztet, hogy ha elődeink álmát meg akarjuk valósítani, úgy csak a győzelemre kell összpontosítanunk. És ebben mindenkinek a maga lelkiismerete szerint kell eljárnia. /.../

Hogy van az, hogy ahányszor csak átmegyek Marosszentimrén és megpillantom az omladozó falu gótikus református templomot, átjár az otthonosság érzete, és sokkal jobban érzem magam itt, mint egy hasonló nagyságú erdélyi román faluban?! Mert itt van valami, ami a másik faluból hiányzik. És annak a valaminek a neve: többlet.

A többlet itt repdes a levegőben, az elhagyott templom köveiben, üres ablakaiban, itt van vele, körülöttem és bennem. A tekintetünkben, a mozdulatainkban, a kérdéseinkben, a szívünkben és a lelkünk mélyén.

2. A kilencvennyolc éves korában meghalt édesanyám szülőfaluja, Lisznyó, és a hegyoldalban fekvő temető jut az eszembe. Immár harminc éve is elmúlt annak, hogy halottak napján minden évben kimentünk a "sírokhoz", ahogy ő nevezte, hogy az elődök sírját rendbe hozzuk, és elhelyezzük a kegyelet és emlékezés virágait. Köztük anyai dédapám, *Bedő Károly*, volt járási szolgabíró és felesége, *Zárug Mária* örmény származású